

9. Черкасова С. Основні проблеми страхового ринку України [Електронний ресурс] / С. Черкасова, І. Ткаченко. – Режим доступу : http://sophus.at.ua/publ/2014_05_22_23_kampodilsk/sekcija_4_2014_05_22_23/основні_проблеми_страхового_ринку_україни/62-1-0-987

10. Сафонова О. Д. Сучасний стан страхового ринку України та основні проблеми його розвитку [Електронний ресурс] / О. Д. Сафонова // Економіка харчової промисловості. – 2014 . – № 1 (21). – С. 98–102. – Режим доступу : irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?...

11. Постанова Правління НБУ від 18.06.2015 року № 391, що затвердила Комплексну програму розвитку фінансового сектору України до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua/doccatalog/document?id=18563297>

12. Стратегія розвитку страхового ринку України на 2012–2021 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://ufu.org.ua/ua/about/activities/strategic_initiatives/5257

Старцева Вікторія Віталіївна, магістрант, обліково-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: 0954086963; e-mail: startseva.vitalina@gmail.com.

Старцева Вікторія Віталіївна, магістрант, учетно-фінансовий факультет, Харківський державний університет харчування та торгівлі, ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: 0954086963; e-mail: startseva.vitalina@gmail.com.

Startseva Victoria, master's degree, Accounting and Finance Department, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: 0954086963; e-mail: startseva.vitalina@gmail.com.

УДК 658.8711.878

ФІНАНСОВА СТІЙКІСТЬ ПІДПРИЄМСТВА ТОРГІВЛІ: СУТНІСТЬ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Д.С. Приходько

Науковий керівник – канд. екон. наук, доц. **І.А. Бігдан**

Викладено результати дослідження теорії та практики оцінки фінансової стійкості підприємства. На підставі узагальнення існуючих підходів до трактування змісту категорії «фінансова стійкість підприємства» уточнено її сутність для підприємств торгівлі, визначено фактори впливу та методи оцінювання. Обґрунтовано напрями забезпечення

© Приходько Д.С., 2017

фінансової стійкості та посилення фінансової незалежності підприємницьких структур на сучасному етапі розвитку національної економіки. Акцентовано увагу на практичному значенні результатів дослідження для підвищення ефективності управління фінансовою стійкістю підприємства.

Ключові слова: підприємство, стійкість, фактори, оцінювання, методи, управління, ефективність.

ФИНАНСОВАЯ УСТОЙЧИВОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ ТОРГОВЛИ: СУЩНОСТЬ И МЕТОДЫ ОЦЕНКИ

Д.С. Приходько

Научный руководитель – канд. экон. наук, доц. **ИА. Бигдан**

Изложены результаты исследования теории и практики оценки финансовой устойчивости предприятия. На основании обобщения существующих подходов к трактовке содержания категории «финансовая устойчивость предприятия» уточнена ее сущность для предприятий торговли, определены влияющие факторы и методы оценки. Обоснованы направления обеспечения финансовой устойчивости и усиления финансовой независимости предпринимательских структур на современном этапе развития национальной экономики. Акцентировано внимание на практическом значении результатов исследования для повышения эффективности управления финансовой устойчивостью предприятия.

Ключевые слова: предприятие, устойчивость, факторы, оценка, методы, управление, эффективность.

FINANCIAL STABILITY OF TRADE ENTERPRISE: ESSENCE AND EVALUATION METHODS

D. Prykhodko

Scientific supervisor – PhD in Economics, Associate Professor **I. Bigdan**

The article presents the results of the study of the theory and practice of assessing financial sustainability of the enterprise. On the basis of generalization of existing approaches to the interpretation of the content of the category "financial stability of the enterprise", its essence for trading enterprises has been clarified, the factors of influence and methods of estimation have been determined. The directions of ensuring financial stability and strengthening of financial independence of business structures at the present stage of development of the national economy are substantiated. The emphasis is placed on the practical significance of research results to improve the management of financial sustainability of an enterprise.

Keywords: enterprise, stability, factors, estimation, methods, management, efficiency.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Подолання наслідків світової економічної кризи та стабілізація економічного розвитку України можливі лише на основі забезпечення фінансової незалежності та сталого розвитку всіх суб'єктів господарювання. Для забезпечення фінансової незалежності важливе значення має оцінювання і прогнозування фінансової стійкості підприємства. Фінансово стійке підприємство здатне забезпечувати безперерійну комерційну діяльність, зберігати інвестиційну привабливість і здатність фінансувати подальший інноваційно-технологічний розвиток, а головне отримувати стабільний прибуток. З огляду на актуальності набувають питання теорії та практики оцінювання фінансової стійкості підприємств торгівлі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у розвиток теорії та практики оцінювання фінансової стійкості підприємства було здійснено такими зарубіжними та вітчизняними дослідниками, як А. Аренс, В.Г. Артеменко, Дж. Блісс, М.Д. Білик, А.Е. Воронкова, Н.М. Гапак, Л.Т. Гіляровська, Г.Г. Єрмоленко, І.В. Дем'яненко, Л.О. Лігоненко., А.М. Поддєрьогін, В.Г. Савицька, Р. Фолк, Н. Холт, Ю.С. Цал-Цалко, Н.В. Шовкопляс та ін. У роботах відзначених авторів обгрунтоване місце аналізу фінансової стійкості у фінансовому менеджменті, показники що її характеризують, способи і форми управління фінансовими ресурсами підприємства за різних умов, зв'язок стану джерел формування майна підприємства з погрозою банкрутства. Проте неоднозначність, складність та комплексність процесу фінансової стабілізації обумовлює різні підходи і до теоретико-методичних положень, і до інструментарію щодо його здійснення. З огляду на це, важливого значення набуває обгрунтування теоретико-методичних положень оцінювання фінансової стійкості підприємств.

Мета статті. Поглиблення теоретичних знань та розробка практичних рекомендацій з оцінювання фінансової стійкості підприємств торгівлі.

Виклад основного матеріалу дослідження. Дослідження теоретичних основ оцінювання фінансової стійкості підприємства виявило наявність різних поглядів науковців з питання сутності категорії «фінансова стійкість підприємства». Зустрічаються такі її визначення як:

- загальна характеристика фінансового стану підприємства;
- ступінь залежності підприємства від залучених джерел фінансування;
- стан підприємства, при якому за рахунок власного капіталу покриваються засоби, що вкладені в постійні активи, коли

підприємством не допускається неоправдана заборгованість та воно спроможне вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями;

- результат діяльності підприємства, при якому підприємство має нерозподілений прибуток;

- стан фінансових ресурсів підприємства, результативність їх розміщення, при якому забезпечується розвиток виробництва тих чи інших сфер діяльності на основі зростання прибутку та активів при збереженні кредито- та платоспроможності [1].

Враховуючи, що фінансова стійкість формується в процесі усієї фінансово-господарської діяльності підприємства, вважаємо за доцільне приймати до уваги особливості галузевої специфіки і функціональної діяльності підприємств торгівлі. А саме: особливості формування доходів та прибутку, короткий операційний цикл і високу швидкість обігу оборотних активів, реалізацію товарів безпосередньо споживачам, домінування у складі основних засобів, які використовуються, орендованих. Останнє у більшості торговельних підприємств призводить до високої частки у складі активів оборотних засобів, що і обумовлює високу швидкість обігу усіх активів,

Отже, фінансова стійкість торговельного підприємства – це комплексна категорія, яка відбиває стан і структуру його фінансових ресурсів, здатність виконувати зобов'язання платіжного характеру та забезпечувати незалежність підприємства від позикових джерел фінансування, сприяє розширенню діяльності і підвищенню ефективності господарювання.

Умовами, що визначають рівень фінансової стійкості підприємства, є її фактори. Будь-які зміни факторів здатні викликати зміни загального фінансового стану підприємства.

Виділяють внутрішні, або ендогенні фактори – залежні від діяльності підприємства, та зовнішні, або екзогенні фактори впливу – не залежні від діяльності підприємства.

До зовнішніх факторів належать особливості стадії розвитку економіки країни, загальний фінансовий стан держави, рівень політичної стабільності в країні, державна економічна політика, державна фінансово-кредитна і податкова політика, загальні економічні умови ведення господарства, стабільність регулюючого законодавства, рівень інфляції в країні, рівень реальних доходів населення, рівень безробіття в країні, стабільність валютного ринку, зміни кон'юнктури ринку, ситуація на міжнародному ринку.

До внутрішніх факторів відносяться асортимент продукції та його відповідність потребам ринку, конкурентоспроможність продукції, рівень витрат, енергоємність виробництва, рівень технічної

оснащеності виробництва та застосування новітніх технологій, рівень організації процесів виробництва, постачання та збуту продукції, рівень кваліфікації управлінського персоналу, прибутковість фондового портфелю, ефективність інвестиційного менеджменту [2].

Дослідження довело, що пошук потенційних можливостей, засобів і способів зміцнення фінансової стійкості торговельного підприємства визначає характер проведення і зміст процедур її аналізу і оцінювання. На нашу думку, деталізація процедурної сторони методики аналізу фінансової стійкості залежить від поставленої мети, задач, а також різних факторів інформаційного, тимчасового, методичного, технічного, кадрового забезпечення. Результати виконаних формалізованих аналітичних процедур не повинні бути єдиним і безумовним критерієм для прийняття того чи іншого рішення. Формалізовані способи для визначення критичного фінансового положення можуть бути реалізовані на основі даних річної і квартальної бухгалтерської звітності. Аналітичні розрахунки є базою для прийняття управлінських рішень, однак остаточний їх варіант повинен прийматися з урахуванням додаткових факторів.

Необхідність сполучення формалізованих і неформалізованих процедур накладає природний відбиток як на порядок підготовки аналітичних документів, так і на послідовність процедур аналізу фінансового стану: вони не можуть бути раз і назавжди жорстко заданими, а повинні коректуватися як за формою, так і за сутністю. Відповідно до цього логіка аналітичної роботи припускає виділення процедур експрес-аналізу та деталізованого аналізу фінансової стійкості підприємства. Сфера того чи іншого аналізу для кожного суб'єкта ринкових відносин, що цікавиться фінансовою стабільністю торговельного підприємства, має різний пріоритет. Для установаження відповідності між внутрішніми і зовнішніми оцінками фінансової стійкості необхідно керуватися єдиним методологічним і методичним стрижнем, що поєднує різні види аналізу. У зв'язку з цим вважаємо доцільним наявність єдиних вимог, що висуваються до методики оцінки фінансової стійкості торговельних підприємств. А саме: вона повинна мати системний характер, бути оперативною, зручною в застосуванні, а також виявляти і досліджувати відповідні фактори й існуючі зв'язки з метою глибокої і достовірної оцінки можливої фінансової ситуації на підприємстві. При цьому визначення рівня фінансової стабільності має знаходити своє кількісне вираження через систему абсолютних і відносних показників. Таким чином, пропонуємо аналіз фінансової стійкості підприємств торгівлі деталізувати за наступними напрямками:

- розрахунок кількісних і якісних показників фінансової стійкості підприємства;
- порівняння окремих розрахункових показників, що характеризують фінансову стійкість, з нормативними їх значеннями;
- визначення тенденцій зміни розрахункових показників фінансової стійкості підприємства (просторово-часовий аналіз);
- оцінювання фінансової стійкості підприємства на момент (визначену дату) і в середньому за період з урахуванням впливу факторів;
- аналіз і оцінювання перспектив розвитку підприємства на базі проведення прогнозного аналізу фінансових коефіцієнтів [3].

Аналіз сучасної економічної літератури [1–7] показав, що науковці єдині в думці про те, що:

- для комплексного оцінювання фінансової стабільності і незалежності підприємства необхідний розрахунок індикаторів фінансової стійкості, платоспроможності, ділової активності, рентабельності і положення підприємства на ринку цінних паперів;
- економічне оцінювання фінансової стійкості підприємства виробляється на підставі показників, що відбивають наявність і використання фінансових ресурсів, склад і структуру джерел фінансування, забезпечення активів власними обіговими коштами;
- висновок про ступінь фінансової стійкості підприємства робиться на основі порівняння його відносних коефіцієнтів з нормативними значеннями, середньо галузевими чи середніми в конкуруючій групі.

Разом з тим набір відносних показників, що застосовуються для аналізу фінансової незалежності підприємств не устоявся. Найчастіше для оцінювання окремих сторін фінансово-господарської діяльності компаній пропонується надлишкова кількість показників. З цієї причини пильної уваги й істотного удосконалення потребує формування оптимальної системи показників, яка б задовольняла потреби податкових органів, банків, акціонерів і партнерів підприємства по договірним відносинам, а також найбільше точно і повно характеризувала фінансову стійкість і результати фінансово-господарської діяльності підприємства.

Дослідження різних підходів до аналізу й оцінювання фінансової стійкості комерційних підприємств дозволило нам зупинити свій вибір на таких фінансових показниках, як коефіцієнт поточної ліквідності, автономії, фінансової стійкості, забезпеченості власними оборотними коштами, реальної вартості майна, оборотності активів і рентабельності активів. При доборі пріоритетних показників

ми виходили насамперед з галузевої специфіки формування і використання фінансових ресурсів, простоти розрахунку, наявності та доступності інформації, виключення повторень в оцінювання тих чи інших сторін фінансової стійкості, а також забезпечення комплексності оцінки при обмеженій їх кількості [3].

Узагальнюючу характеристику фінансової сталості торговельного підприємства пропонується давати на підставі детермінованої комплексного оцінювання, яка проводиться за даними бухгалтерської звітності способом багатомірного аналізу. Задля цього на підставі методу Дельфі і запропонованої системи оціночних коефіцієнтів розраховується інтегральний рейтинговий показник фінансової стійкості. Рейтингове оцінювання фінансової стійкості групи торговельних підприємств доцільніше проводити в динаміці. Якщо виявлено чітку тенденцію до погіршення інтегрального показника, то необхідним є застосування заходів, які сприятимуть покращенню стану використання фінансових ресурсів. А саме: оптимізація структури капіталу підприємства, посилення ефективності використання власного капіталу та виробничих ресурсів, зменшення імобілізації власних оборотних коштів та ін.

Переваги даної методики оцінювання фінансової стійкості торговельних підприємств полягають у тому, що вона надає комплексну кількісне оцінювання результатів діяльності, проста і доступна для розуміння, спирається на публічну звітність підприємства, може бути легко адаптована відповідно до високої динамічності економічних процесів.

Висновки. У результаті проведеного дослідження визначено економічну сутність поняття «фінансова стійкість підприємства торгівлі»; визначено фактори впливу та обґрунтовано методику оцінки, що дозволить вести цілеспрямовану роботу з виявлення потенційних можливостей посилення фінансової стійкості торговельного підприємства та розробки заходів щодо їх практичної реалізації.

Список джерел інформації

1. Заюкова М. С. Теорія фінансової стійкості підприємства / М. С. Заюкова, О. В. Мороз, О. О. Мороз. – Вінниця : УНІВЕРСУМ. – Вінниця, 2004. – 155 с.
2. Гиляровская Л. Т. Анализ и оценка финансовой устойчивости коммерческого предприятия / Л. Т. Гиляровская, А. А. Вехорева. – СПб.: Питер, 2003. – 256 с.
3. Гаркуша Н. М. Оцінка фінансової стійкості підприємств торгівлі / Н. М. Гаркуша, Н. Б. Кашена, Т. О. Сидорова // Економічна стратегія і

перспективи розвитку сфери торгівлі і послуг : зб. наук. праць. / редкол.: О. І. Черевко (відпов. ред.) та ін.– Харків : Вид-во Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі. – 2006. – Вип. 2. – С. 121–128.

4. Олійник Г. Ю. Фінансова стійкість підприємства як одна із складових його економічної безпеки / Г. Ю. Олійник // Міжнародна економічна діяльність країни в глобальній економіці : матеріали наук. семінару / за ред. проф. С. О. Гуткевич. – К. : НУХТ, 2017. – Вип. 12. – Ч. 1. – С. 31–38.

5. Олійник Т. О. Фінансова стійкість підприємства як основний показник фінансового стану / Т. О. Олійник, Т. В. Шеремет // Інвестиції: практика та досвід. – 2014. – № 23. – С. 168–173.

6. Гапак Н. М. Особливості визначення фінансової стійкості підприємства / Н. М. Гапак, С. А. Капштан // Науковий вісник Ужгородського університету. Сер. : Економіка. – 2014. – Вип. 1. – С. 191–196.

7. Лахтіонова Л. А. Аналіз фінансової стійкості суб'єктів підприємницької діяльності : монографія / Л. А. Лахтіонова. – К. : КНЕУ, 2011. – 880 с.

Приходько Діана Сергіївна, студ., кафедра фінансів, аналізу та страхування, Харківський державний університет харчування та торгівлі. Адреса: вул. Клочківська, 333, м. Харків, Україна, 61051. Тел.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

Приходько Диана Сергеевна, студ., кафедра фінансов, анализа и страхование, Харьковский государственный университет питания и торговли. Адрес: ул. Клочковская, 333, г. Харьков, Украина, 61051. Тел.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

Prikhodko Diana, stud., Department of Finance, Credit and Insurance, Kharkiv State University of Food Technology and Trade. Address: Klochkivska str., 333, Kharkiv, Ukraine, 61051. Tel.: (057)749-26-10; e-mail: prikhodko15@gmail.com.

УДК 336.225

ТЕОРЕТИЧНИЙ БАЗИС СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВА

Н.А. Сабецька

Науковий керівник – канд. екон. наук, проф. **Н.Б. Кашена**

Викладено результати дослідження концептуальних засад формування системи управління прибутком підприємства. Узагальнено і уточнено теоретичні положення, які визначають економічну сутність понять